
LLUÏSA GRÀCIA,
ELISABET SERRAT

IMMIGRACIÓ I ADQUISICIÓ DE SEGONES LLENGÜES: UNA APROXIMACIÓ ALS ERRORS EN LA MORFOLOGIA VERBAL*

---

* Part d'aquest treball ha estat possible gràcies als convenis amb el Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya per a la realització d'uns estudis sobre les llengües dels immigrants, a dos ajuts del DURSI (2001SGR/00288 i 2001SGR/00289) i a un del Ministerio de Ciencia y Tecnología (BFF2000-1307-C03-03). Agraïm la col·laboració dels becaris del *Gabinet d'Assessorament Lingüístic per a la Immigració* de la Universitat de Girona, que han fet les entrevistes i les han transcrites, i, molt especialment, la de M. Orozco i C. Molas, que ens han ajudat en la codificació d'aquestes transcripcions.

1. Les dades sobre el nombre de llengües que es parlen als diversos països provenen de Grimes & Grimes (eds.) (2000).

1. INTRODUCCIÓ: LA SITUACIÓ LINGÜÍSTICA ACTUAL A CATALUNYA

La situació lingüística actual a Catalunya és notablement diferent de la que hi havia fa uns anys, quan, per exemple, ensenyar català a no catalanoparlants volia dir, gairebé sempre, ensenyar català a castellanoparlants. Com a conseqüència de l'arribada a Catalunya de persones provinents de molts països diferents, el ventall de llengües que s'hi parlen ha augmentat considerablement. És impossible saber quantes són perquè no hi ha dades sobre les llengües maternes d'aquestes persones. L'únic indicatiu que ens podria servir és el seu país d'origen, però aquesta dada ens diu ben poca cosa. Els motius del valor restringit que té saber el país de procedència per deduir quina és la llengua parlada tenen a veure amb la no correspondència entre país i llengua. D'una banda, en la immensa majoria de països del món es parla més d'una llengua, de vegades moltes, i aquest és el cas de molts països d'origen dels immigrants que han vingut a Catalunya (Índia: 386; Xina: 200; Filipines: 168; Rússia: 99; Pakistan: 68; Senegal: 36).¹ D'altra banda, una mateixa llengua sovint és parlada en més d'un país (àrab: Marroc, Algèria, Mauritània, Mali, etc.; soninké: Senegal, Gàmbia, Mali, Mauritània, etc.; wòlof: Senegal, Gàmbia, Mauritània, etc.; panjabi: Pakistan, Índia, etc.).

Així, doncs, les úniques vies que tenim per saber quines són realment les llengües parlades pels immigrants ens vénen dels centres d'ensenyament (escoles, instituts, centres d'adults, etc.) i d'organitzacions no governamentals que atenen aquestes

comunitats. Però no és fàcil de saber, perquè aquestes institucions no sempre tenen la informació que nosaltres necessitaríem, entre d'altres coses perquè sovint és difícil que les persones de certes comunitats et “confessin” quina és la seva llengua materna: molt sovint insisteixen que és la llengua oficial del país. Per exemple, la majoria dels filipins solen dir que la seva llengua és el tagal, encara que en realitat en parlin una altra; algunes persones procedents de l'Àfrica subsahariana diuen que parlen “la llengua d'allà”, però els costa dir-te el nom de la llengua, i alguns berberòfons afirmen que la seva llengua és l'àrab.

En qualsevol cas, sí que podem tenir una idea, encara que no sigui del tot exacta, de quines llengües es parlen avui a Catalunya. A continuació donem una llista que inclou algunes de les llengües més parlades (excloses les d'Europa occidental). Per a cada una, donem alguns dels possibles països d'origen dels immigrants i, entre parèntesis, el nombre d'immigrants d'aquests països que viuen a Catalunya:²

Taula 1. Llengües, països de procedència i nombre d'immigrants de cada país

<i>Llengua</i>	<i>Països de procedència i nombre d'immigrants a Catalunya</i>
àrab	Marroc (103211), Algèria (3809), Mauritània (1165)
tamazig	Marroc (103211), Algèria (3809), Mauritània (1165)
xinès	Xina (14891)
panjabi	Pakistan (10635), Índia (3418)
urdu/hindi	Pakistan (10635), Índia (3418)
soninké	Mali (1296), Senegal (4694), Gàmbia (8916), S. Leone (143)
mandinga	Senegal (4694), Gàmbia (8916)
wòlof	Senegal (4694), Gàmbia (8916), Mauritània (1165)
fula	Senegal (4694), Gàmbia (8916), Mauritània (1165),
tagal	Filipines (5940)
romanès	Romania (4757)
ucraïnès	Ucraïna (3193)
rus	Rússia (2397)
japonès	Japó (1290)
polonès	Polònia (1459)
bambara	Mali (1296)
bengalí	Bangladesh (1216)
búlgar	Bulgària (1288)

La situació lingüística de Catalunya que acabem de presentar suposa un augment notable de persones que aprenen el català (o el castellà) la primera llengua de les quals és tipològicament molt diferent de les romàniques. Les diferències gramaticals entre les llengües de partida fan que el procés d'aprenentatge de la L2 en aquests parlants també presenti diferències i, en part, aquestes són una conseqüència de la influència de la L1 en una L2 distant des del punt de vista gramatical. Encara que, com comentarem a continuació, no totes les dificultats en l'aprenentatge de la L2 deriven de la influència de la L1 (vg. Perdue 1993, Ritchie & Bhatia 1996 i Maruny & Molina 2001), en aquest treball nosaltres ens centrarem fonamentalment en aquestes possibles influències de la L1.

2. Les dades sobre el nombre d'immigrants per països provenen del *Ministerio del Interior* i corresponen al 31 de desembre de 2002. En alguns casos, hem tingut en compte la llengua oficial perquè no hem pogut saber les llengües dels parlants (Filipines – tagal). En el cas del xinès, hem considerat el xinès com una sola llengua, però seria més adequat dividir-lo en llengües diferents, perquè els “dialectes” són prou diferents perquè es puguin considerar llengües independents; nosaltres no ho hem fet perquè tampoc no sabem quines són les que parlen els xinesos que viuen a Catalunya.

L'objectiu d'aquest article, doncs, és presentar alguns exemples de la influència de la L1 en l'aprenentatge del català. Concretament, ens centrarem en les dificultats de parlants d'àrab, de soninké i de xinès per adquirir la flexió verbal del català.³ Hem triat aquestes tres llengües perquè l'estructura morfològica del xinès i la del soninké són molt diferents de la del català: la flexió verbal en xinès és nul·la i en soninké queda reduïda a dues formes; la de l'àrab, en canvi, és molt rica i distingeix diverses categories (nombre, persona, gènere, aspecte, mode, etc.), però el sistema per fer la flexió sobre l'arrel és força diferent del que fa servir el català.

La resta del treball s'organitza de la manera següent: en primer lloc exposarem algunes nocions generals sobre l'adquisició de les segones llengües i sobre la influència que hi pot tenir la L1. A continuació, ens centrarem en la flexió verbal: primer explicarem el funcionament de la flexió verbal en les tres L1 i les principals diferències amb la del català, i després analitzarem els errors detectats en la parla catalana d'algunes persones d'aquestes comunitats lingüístiques i veurem fins a quin punt es poden relacionar amb la seva L1 i fins a quin punt poden estar condicionades per altres factors. Finalment, presentarem algunes conclusions de l'estudi.

2. L'ADQUISICIÓ DE SEGONES LLENGÜES I LA INFLUÈNCIA DE LA L1

Com ja hem avançat, són diversos els factors que poden influir en l'adquisició d'una segona llengua: la llengua de l'aprenent en comparació amb la L2, les seves similituds i diferències; l'edat dels aprenents; les necessitats comunicatives en la L2; les actituds cap a la segona llengua i els seus parlants; la motivació per adquirir la L2; l'exposició a la llengua (tipus i quantitat d'*input*) i la interacció social a través de la L2. També s'ha observat la influència d'altres factors, tot i que podrien considerar-se menys determinants, com la capacitat cognitiva de l'aprenent, les característiques de la seva personalitat o el seu coneixement metalingüístic.

Donat que en aquest estudi ens interessa el primer dels factors esmentats, seguidament revisarem breument les aproximacions al tema de la influència de la primera llengua en l'adquisició d'una altra. També, com que es tracta d'un aspecte íntimament relacionat amb l'anterior, farem referència a les metodologies d'estudi que s'han utilitzat per estudiar aquesta qüestió.

En l'estudi de l'aprenentatge de segones llengües, les primeres aproximacions de tipus descriptiu van observar que diverses característiques de la parla dels aprenents d'una L2 s'assemblaven a les de la primera llengua. Aquestes observacions van portar a assumir que la L1 tenia una importància essencial en l'aprenentatge de la L2. Des d'aquest punt de vista (per exemple, Lado 1957), que es perllonga des dels anys 40 fins a finals dels anys 60 del segle passat, es considerava que quan les estructures de dues llengües fossin similars, es produiria una transferència positiva i es facilitaria l'aprenentatge. Quan les dues llengües fossin diferents, en canvi, es considerava que es donaria una transferència negativa o interferència i que l'aprenentatge es dificultaria i

3. Tot i que ens basem en el català, una de les entrevistes que hem analitzat és en castellà. En qualsevol cas, però, els tipus d'errors dels aprenents de castellà són molt similars als dels que aprenen català, perquè les dues llengües romàniques són semblants pel que fa al sistema de flexió verbal.

s'observarien errors. Tanmateix, les investigacions en aquesta línia van mostrar que allò més similar entre les llengües no sempre era allò més fàcil d'aprendre i que les diferències entre les llengües tampoc no donaven lloc necessàriament a una major dificultat en l'aprenentatge.

Cap a finals dels anys seixanta (per exemple, Corder 1967), les crítiques a aquesta aproximació, tant de tipus teòric com empíric, van donar pas a un altre punt de vista que minimitzava el paper de la L1 en l'adquisició de la L2. Es posava l'èmfasi en la capacitat dels aprenents per construir –aprendre– una L2 sense necessitat de recolzar-se en la L1. Aquesta altra perspectiva atribuïa un paper menor a la interferència de la L1 i els errors es consideraven errors propis del desenvolupament, ja que va observar-se que en l'aprenentatge d'una mateixa L2 les seqüències de desenvolupament eren similars independentment de quina fos la L1 de partida. L'interès se situava en les similituds entre aprenents diversos, més que no pas en les diferències entre ells.

En l'actualitat sembla que s'ha arribat a un equilibri entre ambdues posicions (Gass, 1996), de manera que s'ha reconsiderat la qüestió i ara es planteja en altres termes. S'admet que, durant el procés d'adquisició d'una segona llengua, la L1 hi juga un paper actiu i important (Fernández, 1997; Gass, 1996; Larsen-Freeman & Long, 1991). S'intenta comprendre en quins aspectes influeix la L1, amb quina importància ho fa, en quin moment de l'aprenentatge, quins principis determinen la influència o transferència d'elements de la L1, etc. En comptes de considerar només la interferència, s'assumeix que la L1 pot influir de maneres diverses i que dóna lloc a fenòmens com ara els préstecs, l'evitació de determinades estructures, l'omissió o la sobreproducció, entre d'altres. En síntesi, es considera que la primera llengua proporciona un marc lingüístic i conceptual per a l'aprenentatge d'una altra llengua.

La primera de les aproximacions sobre el paper de la L1 en l'adquisició de la L2 es correspon amb una metodologia d'estudi que proposava que la contrastació apriorística de la L1 i la L2 permetria una predicció acurada de la influència de la L1 en la L2. Aquesta metodologia d'estudi, coneguda com anàlisi contrastiva (en endavant, AC), pretenia predir els errors que es donarien en l'aprenentatge d'una L2 i així detectar les àrees de dificultat en funció de la L1 de l'aprenent i de la L2. Ara bé, les investigacions en aquest sentit van mostrar que molts dels errors dels aprenents no es podien atribuir a la L1; per altra banda, no tots els errors predits per l'AC s'observaven i, en canvi, s'observaven errors que no s'havien predit per l'AC.

Aquestes crítiques, conjuntament amb motius de tipus teòric, van donar pas a la metodologia de l'anàlisi d'errors (AE). A l'AE el mètode d'anàlisi i el paper de l'error són, des del principi, diferents, ja que es parteix de la realització lingüística dels aprenents. Els errors es consideren un indicador del procés d'aprenentatge i poden explicar-se assenyalant les similituds i diferències entre ambdues llengües, de manera que el plantejament és més ampli i pretén detectar l'origen o causa d'un error en la L1 de l'aprenent.

Els estudis basats en la metodologia de l'AE també han rebut crítiques, com ara que no es té en compte allò que els aprenents realitzen correctament, que es fa difícil trobar

un únic origen a cada error i que no s'expliquen totes les parcel·les conflictives en l'adquisició d'una L2.

Tot i les valoracions sobre aquestes metodologies, al nostre entendre ambdues han aportat dades valuoses sobre l'adquisició de segones llengües i poden continuar aportant-ne, en funció de l'objectiu de recerca i sobretot en determinades àrees de l'aprenentatge d'una segona llengua, òbviament sense la pretensió que siguin les úniques possibles ni que siguin exhaustives.⁴

Per aquest motiu, en el present estudi utilitzarem elements que ens ofereixen ambdues metodologies. Per una banda, oferim una predicció genèrica sobre les possibles dificultats dels parlants a partir de la comparació entre la seva L1 i el català. Per altra banda, l'anàlisi principal de l'estudi se centra en els errors que realitzen els parlants estudiats i en la seva interpretació en relació amb la seva primera llengua. L'objectiu és trobar informació sobre quins són els errors en els parlants de llengües diferents en l'ús de la L2, la seva freqüència i la seva possible relació amb les estructures de la seva L1.

Tal com indiquen els resultats de diversos autors (Dulay & Burt 1974; Bailey, Madden & Krashen 1974), assumim que els aprenents de L1 diferents seguiran seqüències de desenvolupament comunes en l'adquisició de la L2, que poden explicar-se per factors desenvolupamentals, però que no centren l'interès principal d'aquest estudi. A més de constatar errors comuns a tots els aprenents de català, emfasitzarem les possibles diferències en els errors i en la seva freqüència entre els parlants de L1 diverses. Aquestes diferències són el que pot indicar amb major claredat de quina manera es dona la influència de L1 diferents en l'adquisició d'una mateixa L2.

Així doncs, en primer lloc exposarem les característiques gramaticals de la flexió verbal en les tres L1 que afecten el nostre treball i les seves diferències amb el català i, després, analitzarem les dades obtingudes a partir d'entrevistes realitzades a parlants d'aquestes llengües quan utilitzen el català o, en un cas, el castellà.

3. LA INFLUÈNCIA DE LA L1 EN L'APRENTATGE DE LA FLEXIÓ VERBAL DEL CATALÀ EN PARLANTS D'ÀRAB, SONINKÉ I XINÈS

3.1. DIFERÈNCIES ENTRE LA FLEXIÓ VERBAL DEL CATALÀ I LA DE L'ÀRAB, EL SONINKÉ I EL XINÈS

Com ja hem dit abans, el xinès és una llengua en què el verb, com les altres categories, no té flexió. És una llengua aïllant en què les arrels solen ser invariables i les categories flectives que en les llengües romàniques es relacionen amb els verbs (persona, nombre, temps, etc.) s'expressen, quan cal, per altres sistemes no morfològics. Així, no existeixen els paradigmes de conjugació verbal: cada verb té només una forma que no varia segons la persona i el nombre del subjecte ni segons el temps o l'aspecte. L'arrel verbal *shuì* 'dormir', per exemple, té sempre la mateixa forma, independentment de

4. Per a una introducció a les metodologies d'estudi de l'adquisició de segones llengües, vg. Larsen-Freeman & Long 1991.

quin sigui el subjecte i del temps de la frase. La manera com es distingeix la persona i el nombre del subjecte és a través del pronom personal que ocupa aquesta posició i que és obligatori si el discurs no el fa evident. D'altra banda, el temps i l'aspecte es marquen amb partícules o adverbis. L'exemple següent fa veure com el temps es pot expressar, si cal, fent servir adverbis i deixant invariable el verb (Ramsey 1987: 54):

- (1) Wǒ bù zhīdào, tā zuótiān qù, jīntiān qù, háishi míngtiān qù
 jo no saber⁵ ell ahir venir avui venir o demà venir
 'No sé si va venir ahir, ve avui o vindrà demà'

Com es pot observar, el verb *qù* no canvia de forma segons el temps de la frase. D'altra banda, els verbs tampoc no variarien si el subjecte fos una altra persona: *t_ zh_dào* 'ell sap', *w_ qù* 'jo vinc', etc.

Pel que fa a l'aspecte, el tret realment rellevant en aquesta llengua, es marca amb unes partícules que indiquen perfectivitat o imperfectivitat (Po-Ching & Rimmington 1997: 41 i Li & Thompson 1981: 218):

- (2) a. Wǒ xiě le sān fēng⁶ xìn
 jo escriure PERF. tres CLASS. carta
 'He escrit / vaig escriure tres cartes'
 b. Zhāngsān zài dǎ Lǐsì
 Zhangsan IMP. pegar Lisi
 'En Zhangsan pega / està pegant la Lisi'

Com es pot veure, *le* i *zài* són partícules que corresponen, respectivament, a l'aspecte perfectiu i a l'imperfectiu. A partir de les traduccions, veiem que l'aspecte es pot relacionar amb alguns dels nostres temps verbals. En català, però, no hi ha una marca independent d'aspecte i la distinció es basa sobretot en el temps. El xinès, en canvi, sí que té partícules especials per a l'aspecte.

Pel que fa al soninké, ens trobem en una situació semblant a la del xinès. Com ja hem dit, els verbs d'aquesta llengua només tenen dues formes flectives: la perfectiva, que és la no marcada morfològicament, i la imperfectiva, que es forma afegint a la perfectiva un sufix format per una *n* seguida de l'última vocal de l'arrel *o*, de vegades, alterant l'última síl·laba de l'arrel de manera que es dobla l'última consonant i la vocal final es canvia per la penúltima vocal de l'arrel (Girier 1996: 90-91):

(3)	perfectiu	imperfectiu	
a.	yanqā	yanqāna	'baixar'
	yìge	yìgene	'menjar'
b.	kātu	kātta	'colpir'
	dēni	dēnne	'portar'

5. Glossem les formes verbals amb el nostre infinitiu, però s'ha de tenir present que en xinès aquestes formes no s'oposen a cap altra.

6. Aquesta partícula és un classificador nominal. En aquest moment deixem de banda aquests elements perquè no afecten la flexió verbal.

Deixant de banda les alternances lligades a la transitivitat que es donen en alguns casos, aquestes són les úniques formes per a cada verb. En soninké, doncs, també es dona preferència a l'aspecte per sobre del temps i els verbs tampoc no varien per concordar amb el subjecte, que, com en el cas del xinès, apareixerà sempre explícit a la frase.

Una diferència entre les dues llengües, però, és l'existència en soninké d'unes partícules equiparables als auxiliars, que en la terminologia gramatical del soninké s'anomenen predicatius, que apareixen habitualment després del subjecte (només se situen després del predicat quan aquest és un adjectiu en una frase atributiva, que no té verb copulatiu). En les frases que contenen un verb, el predicatiu, que pot variar segons si el verb és transitiu o intransitiu, expressa la modalitat (afirmativa, negativa i emfàtica o interrogativa) i el temps (passat, present o futur); cada un dels temps requereix una determinada forma verbal, la perfectiva o la imperfectiva. En cap cas, però, no es marca la persona ni el nombre del subjecte. A (4)-(6) en donem alguns exemples amb un verb intransitiu (Girier 1996: 101):

(4) a.	N / an / a wa riini jo / tu / ell PRED. venir+IMP. 'Jo vinc / tu véns / ell ve'	pres.- imperf. – afirm.
b.	N / an / a nta riini jo / tu / ell PRED. venir+IMP. 'Jo no vinc / tu no véns / ell no ve'	pres.- imperf. – neg.
c.	N / an / a Ø riini ya jo / tu / ell PRED. venir+IMP. EMF. 'Jo vinc! / tu véns! / ell ve!'	pres. – imperf. – emf.
(5) a.	N / an / a Ø ri jo / tu / ell PRED. venir+PERF. 'Jo he vingut / tu has vingut / ell ha vingut' 'Jo vaig venir / tu vas venir / ell va venir'	pass. – perf. – afirm.
b.	N / an / a ma ri jo / tu / ell PRED. venir+PERF. 'Jo no he vingut / tu no has vingut / ell no ha vingut' 'Jo no vaig venir / tu no vas venir / ell no va venir'	pass. – perf. – neg.
c.	N / an / a ya n ri jo / tu / ell EMF. PRED. venir+PERF. 'Jo, he vingut! / tu, has vingut! / ell, ha vingut!' 'Jo, vaig venir! / tu, vas venir! / ell, va venir!'	pass. – perf. – emf.
(6) a.	N / an / a na ri jo / tu / ell PRED. venir 'Jo vindré / tu vindràs / ell vindrà'	fut. – perf. – afirm.
b.	N / an / a na ri ya jo / tu / ell PRED. venir EMF. 'Jo vindré! / tu vindràs! / ell vindrà!'	fut. – perf. – emf.

Com es pot veure, cada predicatiu es combina amb una determinada forma verbal: el present va amb la forma imperfectiva, i el passat (perfet o indefinit) i el futur amb la perfectiva. Aquests elements recullen, per tant, trets de temps i de modalitat i, a través de la forma verbal, d'aspecte, però cap element del sintagma verbal no expressa la persona ni el nombre del subjecte.⁷

Finalment, l'àrab, a diferència de les altres dues llengües, té una morfologia verbal molt rica, amb marques de persona, nombre, gènere, aspecte, mode i veu. La primera distinció bàsica és, però, l'aspectual. Els verbs àrabs tenen bases verbals diferents corresponents a les formes perfectives i a les imperfectives. En el cas del verb *escriure*, per exemple, la base perfectiva activa és *katab* i la imperfectiva *ktub*. Com es pot observar, aquestes bases s'han format afegint un morfema a l'arrel consonàntica KTB. En el cas del perfectiu, és un morfema vocàlic discontinu, $-a - a - (-a - a -)$, i en el cas de l'imperfectiu és la vocal *u* situada entre la segona i la tercera consonant de l'arrel. La base perfectiva es conjuga només en un mode, però la imperfectiva en té cinc. Pel que fa al temps, en general la forma perfectiva és la que es fa servir per indicar passat (perfet, anterior o indefinit, en la terminologia catalana) i la imperfectiva, per al present i l'imperfet, i per al futur quan s'hi afegeix el prefix *sa-*. A continuació donem la conjugació de la forma perfectiva activa i la de l'indicatiu de la imperfectiva (Lyovin 1997: 211):

(7)	perfectiu	imperf. (indic.)
1a sg.	katab + tu	? + ktub + u
2a sg. masc.	katab + ta	ta + ktub + u
2a sg. fem.	katab + ti	ta + ktub + īna
3a sg. masc.	katab + a	ja + ktub + u
3a sg. fem.	katab + at	ta + ktub + u
2a dual	katab + tuma	ta + ktub + āni
3a dual masc.	katab + ā	ja + ktub + āni
3a dual fem.	katab + atā	ta + ktub + āni
1a pl.	katab + na	na + ktub + u
2a pl. masc.	katab + tum	ta + ktub + ūna
2a pl. fem.	katab + tunna	ta + ktub + na
3a pl. masc.	katab + ū	ja + ktub + ūna
3a pl. fem.	katab + na	ja + ktub + na

Com mostren les dades de (7), l'àrab distingeix el gènere a la segona i a la tercera persona singular i plural. A més, per a la segona i la tercera persona distingeix tres nombres: singular, plural i dual, i el dual de la 3a persona té una forma masculina i una de femenina. Partint de les bases corresponents, aquestes formes es construeixen afegint-hi prefixos i sufixos que representen el gènere, el nombre, la persona i el mode, i que varien segons el valor de perfectivitat de la base.

7. En els exemples, els subjectes són singulars, però si fossin plurals (*o* 'nosaltres', *xa* 'vosaltres' i *i* 'ells'), la forma verbal i el predicatiu no variarien.

De les observacions que acabem de fer sobre les tres llengües, podem constatar que són diferents entre si: l'àrab té molta més morfologia verbal que el soninké, que en té molt poca, i que el xinès, que no en té gens. L'àrab, doncs, seria més similar al català pel que fa a la varietat de formes flectives verbals, tot i que l'àrab té tretze formes allà on el català només en té sis. D'altra banda, el sistema morfològic que fa servir el català i el que fa servir l'àrab són força diferents: mentre que el català marca les distincions amb sufixos adjuntats a les arrels o amb auxiliars flexionats seguits de formes no personals, l'àrab utilitza prefixos, sufixos i morfemes discontinus que s'introdueixen entre les consonants de l'arrel. Finalment, totes tres llengües coincideixen en un punt que les distancia del català: en àrab, en xinès i en soninké la distinció fonamental, com a mínim des del punt de vista gramatical, és l'aspectual, mentre que en català, com en les altres llengües romàniques, és la temporal (vg. Pérez Saldanya 2002 i Rojo & Veiga 1999).

Basant-nos només en les diferències gramaticals entre les llengües, la predicció que podem fer sobre les dificultats dels parlants d'aquestes llengües per aprendre la morfologia verbal del català és que els errors seran freqüents en tots tres casos, però en graus i de maneres diferents: els aprenents xinesos tendiran a fer servir menys morfemes de flexió que no pas els soninkés i molts menys que els àrabs. A més, es donaran errors en l'ús o la construcció dels temps verbals, però es tendirà a respectar els valors aspectuals de perfectivitat o imperfectivitat associats als diferents temps verbals del català.

3.2. ANÀLISI DELS ERRORS DETECTATS EN LA PARLA CATALANA DE PERSONES AMB ÀRAB, SONINKÉ O XINÈS COM A L1

Aquest estudi s'ha realitzat a partir d'una mostra de sis parlants. S'han fet entrevistes individuals als parlants, dos de cadascuna de les llengües que preteníem analitzar: soninké, àrab i xinès. La descripció d'algunes característiques d'aquests parlants es troba a la taula 2. Cal fer notar que dos dels nens, un de soninké i un de xinès, són nascuts a Catalunya. La família del nen soninké prové de Gàmbia i la del xinès, de la Xina. D'altra banda, pot ser rellevant el fet que, en conjunt, els parlants àrabs són els que fa menys temps que són a Catalunya, cosa que *a priori*, podria suposar un nivell de L2 inferior al dels altres parlants.

Taula 2. Descripció de la mostra

Llengua materna	Núm. de parlants	Grup d'edat	Anys d'estada a Catalunya	País de procedència
Soninké	2	Nens, 10 a. i 9 a.	10 a. i 1 a.	Catalunya i S. Leone
Àrab	2	Jove 17 a. i nen 8 a.	4 a. i 1,5 a.	Marroc
Xinès	2	Adult 33 a. i nen 7 a.	8 a. i 7 a.	Xina i Catalunya

El procediment utilitzat per recollir les mostres de parla va ser l'entrevista semiestructurada, on es demanava informació sobre l'edat, estudis, família, lloc d'origen, etc. i sobre preferències en el menjar, les assignatures, els llibres, el cine i la televisió, l'esport, entre d'altres. També s'incentivava el discurs narratiu fent explicar

novel·les, contes o pel·lícules i, com a material complementari, s'utilitzaven unes imatges sense text que corresponien a contes o a històries breus.

Les transcripcions es van realitzar mitjançant el sistema CHAT propi del projecte CHILDES (MacWhinney, 2000). Posteriorment, per a la codificació de la morfologia verbal es va adaptar el sistema emprat a Serrat (1997) per a marcar la producció verbal correcta i la incorrecta. Les transcripcions codificades han estat analitzades amb els programes CLAN, també dins el projecte CHILDES. Principalment s'han utilitzat els programes *FREQ* i *KWAL*.⁸ A partir d'aquestes anàlisis s'han obtingut les dades sobre els usos dels temps verbals, tant pel que fa a les formes correctes com a les incorrectes.

A les taules següents presentem els resultats de l'anàlisi. A la taula 3 hi figuren el nombre total de verbs emesos pels parlants (*tokens*), el nombre de formes correctes i el d'incorrectes, amb el percentatge de formes errònies. Com es pot observar, els parlants de xinès, tot i que un és nascut a Catalunya i que l'altre fa vuit anys que hi viu, són els que cometen un percentatge d'errors de morfologia verbal més elevat (un 17,5% sobre els verbs que han emès):

Taula 3. Taula descriptiva de verbs i errors

	Total verbs	Verbs correctes	Verbs erronis	% Verbs erronis ^a
Soninké	215	197	18	8,3
Àrab	434	402	32	7,9
Xinès	513	423	90	17,5
Total	1162	1022	140	12,04

^a Els percentatges s'han realitzat sobre el nombre total de verbs emesos en cada llengua.

A les taules 4 i 5 s'especifiquen els tipus d'errors: els de persona i nombre a la taula 4, i els de temps, a la 5.

Taula 4. Errors de persona i nombre

	3ps=altres	Altres	Total	% Errors ^a
Soninké	5	0	5	27,7
Àrab	8	4	12	37,5
Xinès	27	5	32	35,5
Total	40	9	49	35

^a Els percentatges s'han realitzat sobre el nombre total d'errors emesos en cada llengua. 3ps=altres significa que s'ha produït una forma de 3a persona del singular en comptes d'una forma d'una altra persona o nombre.

Com es mostra a la taula 4, els errors de persona i nombre suposen entorn d'una tercera part dels errors en la morfologia verbal, per tant, són menys freqüents que els corresponents a la morfologia temporal. En el cas de la persona i el nombre, la majoria dels errors són en l'ús erroni de la 3a persona singular en comptes d'altres persones (el 100% dels errors de persona i nombre del soninké, el 66,6% dels de l'àrab i el 84% dels

8. Les utilitats *FREQ* i *KWAL* realitzen comptatges de freqüències i selecció de determinats enunciats en funció d'uns criteris prèviament fixats. Per a més informació, vg. el manual de MacWhinney 2000 o la pàgina web <http://www.childes.psy.cmu.edu>.

del xinès). A continuació en donem alguns exemples, a (8a) s'usa la 3a persona singular en lloc d'altres i a (8b) es fa servir incorrectament una persona diferent de la 3a:

- (8) a. [Els nens] *estava* jugant a pilota (soninké)
 Quan tu *tira* fora (àrab)
 No es muy como nosotros *ha* está soñando (xinès)
 Que la *vol* agafar tots la pilota jugant (xinès)
 Elles també *treballa* (xinès)
- b. [Què va passar ahir?] –No *vas* (vaig) veure (àrab)
 ¿*Entiendo* (entiendes) o no? (xinès)

Pel que fa al temps, destaquen l'ús del present d'indicatiu per cobrir altres temps verbals, les vacil·lacions entre el present i l'imperfet i l'ús de l'indefinit pel perfet, i del participi pel perfet o l'indefinit. A la taula 5 explicitem els errors més freqüents i agrupem la resta de casos a la columna "altres" (vg. la taula de l'annex):

Taula 5. Errors de temps / aspecte

	Pre=ipf	Ipf=pre	Pre=sub	Ind=per	Par=per/ind	Altres	Total	%Errors ^a
Soninké	1	4	0	1	0	7	13	72,2
Àrab	2	3	1	0	0	14	20	62,5
Xinès	6	0	5	4	10	33	58	64,4
Total	9	7	6	5	10	54	91	65

^aEls percentatges s'han realitzat sobre el nombre total d'errors en cada llengua. Pre: present indicatiu; Ipf: imperfet; Sub: subjuntiu present; Par: participi; Per: perfet; Ind: indefinit. Una notació del tipus Pre=ipf significa que s'ha produït una forma de present en comptes d'una d'imperfet.

Tot seguit presentem alguns exemples d'errors en l'ús dels temps verbals. A (9a) apareix el present en lloc de l'imperfet; a (9b), l'indefinit pel perfet; a (9c), el participi en lloc del perfet o l'indefinit, i a (9d), el gerundi amb valor d'un temps imperfectiu:

- (9) a. Estaba muy cerrado, po eso que *quiere* salía⁹ (xinès)
 Estaven tres en la misma corda i la saltaven i *estan*
 col·locats tots tres ... (àrab)
- b. [Quan van fer la festa] Sí, ens *hem pintat* (soninké)
 [Quan li van treure la primera dent] *He anat* al metge a
 treure el dent (xinès)
- c. Y luego *salido* por aquí (xinès)
 Yo lo *visto* (xinès)
- d. [I què fan?] –*Barallant* (soninké)

9. Observem que en aquest exemple el parlant "trasllada" el morfema d'imperfet al verb subordinat, que hauria de ser un infinitiu.

Per acabar, apuntarem algunes observacions, molt parcials vist que les dades que hem analitzat aquí són poc nombroses, sobre quina podria ser la influència de la L1 en l'adquisició del català o del castellà dels parlants d'aquestes tres llengües. Com es desprèn de les dades que acabem de presentar, podem confirmar que els parlants xinesos en què hem basat l'estudi són els que tenen més dificultats a l'hora de construir les formes verbals del català o del castellà. Pel que fa a la persona i el nombre, apareix amb molta freqüència una forma que hem identificat com a 3a persona del singular (*treballa, vol*) en el lloc d'altres persones i nombres. En realitat, seria discutible si es tracta realment de la 3a persona del singular, o bé de l'arrel (*vol-*) o del tema verbal (*treball+a*)—la unió de l'arrel més la vocal temàtica.¹⁰ A més, pel que fa al nombre, en tots els casos els errors són d'ús del singular pel plural. Quant als parlants de soninké, també han produït errors d'aquest tipus, però en una proporció menys elevada; i tots els que hem trobat són d'ús de la 3a persona del singular per altres. Es podria pensar en la possibilitat de relacionar aquestes dades amb el fet que cap de les dues llengües no distingeix la persona ni el nombre verbal. És de remarcar que les formes corresponents a altres persones de verbs irregulars, especialment la 1a del singular, (*sóc, sé, vull, tinc*, etc.) sovint són realitzades correctament, potser perquè l'aprenent les memoritza sense atorgar-los una estructura morfològica o també perquè són formes d'ús molt freqüent.

A partir del que acabem de dir i des d'una òptica purament contrastiva, podria resultar sorprenent que, en el cas dels nostres parlants d'àrab, una llengua amb una morfologia verbal de persona, nombre i gènere molt rica, la freqüència d'errors relacionats amb la persona i el nombre sigui més elevada que en els altres. Si tenim en compte, però, els tipus d'errors, ens adonem que el percentatge d'errors consistents en l'ús de la 3a persona del singular per altres és menor que en els parlants entrevistats de les altres llengües; és a dir, cometen amb més freqüència que els altres errors en què es fa servir una persona diferent a la 3a del singular per altres formes. Dit d'una altra manera: usen més morfemes de persona i nombre que els altres, encara que no sempre ho fan adequadament. Tot i que no en tenim una explicació gaire elaborada, suposem que aquestes dades es poden relacionar precisament amb el fet que l'àrab sí que té morfemes de nombre i de persona, a diferència del que passa en xinès i en soninké.

Pel que fa al temps verbal, hem constatat que és freqüent, especialment en les dades dels parlants xinesos, l'ús del present d'indicatiu per indicar una gamma força àmplia de temps verbals del català o del castellà. Notem que, en les llengües romàniques, el present sol ser la forma més neutra morfològicament, molt especialment en la 3a persona singular, que és la més usada, fins i tot en molts verbs irregulars (*sap, vol, pot, viu, coneix; menja, dorm*) i, per tant, possiblement una de les més fàcils d'aprendre. No obstant això, també són capaços de fer servir altres temps verbals, més o menys ben construïts, i també hem pogut trobar alguns casos de regularització de verbs irregulars (*teniré*) o d'errors en la tria de l'al·lomorfa (*coneixaves*), cosa que indica que estan en el procés d'interioritzar les regles morfològiques de la flexió verbal de la L2. El que pot

10. Per a una discussió semblant en el cas de l'italià dels xinesos, vg. Valentini (1992).

11. Hem trobat algun cas en què el parlant fa servir el present en lloc de l'indefinit o el perfect, però l'hem considerat "ambigu" perquè alguns parlants de català o de castellà també produeixen seqüències similars. Es tracta de verbs de llengua (*dir, preguntar*) en textos narratius quan a continuació es refereix el que va dir una persona: *es va trencar la corda i el pare diu...* (àrab); *va anar l'home a l'hospital, pregunta al metge si ha anat bé...* (àrab). Alguns casos que no s'ajusten a aquesta descripció són els següents: *yo me compro un diccionario, me he buscado las palabras que no entiendo* (xinès), *després hem tallat les lletres, ens dóna un full i l'enganxem* (xinès).

12. Tot i que no es tracta d'un error, val la pena remarcar que l'ús de la perífrasi *estar+gerundi* per marcar la duració o un valor imperfectiu molt accentuat sembla força més freqüent que en els parlants catalans o castellans.

13. Donem dos exemples de frases produïdes pel nen xinès entrevistat: *jo càigut val al pati, sempre corrent, càigut moltes vegades jo jugava* 'jo caic quan vaig al pati, perquè sempre corro i caic moltes vegades (?)'; *però si sóc gran no sé què sóc* 'però quan sigui gran no sé què seré'.

ser més rellevant pel que fa a la influència de la L1 –totes tres amb tendència a donar prioritat a l'aspecte més que no pas al temps– és que una bona part dels errors en l'ús dels temps verbals afecten el temps, però no la perfectivitat o imperfectivitat del predicat. Així, trobem sovint l'ús del present per l'imperfet o viceversa, però hi ha pocs casos de confusió d'aquests temps amb el perfect o l'indefinit; és a dir, es conserva el valor imperfectiu.¹¹ D'altra banda, hi ha oscil·lacions entre l'ús del perfect i el de l'indefinit, però no s'altera el valor perfectiu del verb. En alguns casos, es dóna una construcció errònia que mostra molt clarament la conservació de l'aspecte perfectiu i el problema amb el temps: *anar+participi* (*va vingut = va venir / ha vingut*). Una altra observació que hem pogut fer a partir de les dades analitzades és que els nostres parlants, sobretot els xinesos, fan servir les formes no personals de participi passat i de gerundi, sense cap auxiliar, per indicar l'aspecte perfectiu i l'imperfectiu, respectivament (*y luego* (ha) *salido; el pfofesol* (està) *enseñando*).¹²

4. CONCLUSIONS

Tot i les limitacions de la nostra mostra, després de l'anàlisi de les dades podem presentar unes primeres conclusions que en el futur s'hauran de contrastar amb l'anàlisi d'un corpus més extens.

En primer lloc, hem vist que tots els nostres parlants presenten força problemes pel que fa a la flexió verbal del català o del castellà. Com havíem previst, els dos parlants de la comunitat xinesa són els que tenen més dificultats, cosa que es podria relacionar amb la major distància tipològica entre el xinès i les llengües romàniques, que faria que fins i tot nens nascuts i escolaritzats a Catalunya produeixin discursos poc intel·ligibles.¹³ Com ja hem avançat abans, però, la L1 no és l'únic factor que afecta l'aprenentatge d'una segona llengua. En aquest sentit, com apunten Beltrán & Saiz 2001, també s'hauria de tenir present, entre d'altres factors, que els xinesos són un col·lectiu especialment tancat, que es relaciona poc amb la comunitat del país d'acollida i que, per tant, fora de l'escola fan poc ús de la L2.

D'altra banda, podem constatar que les nostres previsions inicials s'han complert en bona part. Els tipus d'errors que hem observat mostren que algunes característiques de la L1 influeixen en el procés d'aprenentatge. Així, la preponderància de l'aspecte per sobre del temps i l'ús freqüent de formes morfològicament simples es troben en tots els parlants que hem entrevistat. És cert que aquests tipus d'errors són força generals en els processos d'aprenentatge d'una L2 amb marques morfològiques de flexió verbal i que, per tant, no poden ser atribuïbles exclusivament a les respectives L1, però també és cert que hem pogut anar una mica més enllà i hem detectat algunes dades que apunten cap a algunes diferències específiques que sí que semblen relacionades amb la L1, com per exemple l'ús més o menys estès de morfemes de flexió de persona i nombre dependent de si a la L1 hi ha aquest tipus de morfemes.

Les dades que hem presentat són un primer intent d'anàlisi de l'aprenentatge d'una L2 per part d'alguns parlants de tres comunitats immigrants. Creiem que és necessari aprofundir en estudis d'aquesta mena per orientar de manera més precisa les pràctiques educatives i el processos d'ensenyament-aprenentatge de segones llengües.

LLUÏSA GRÀCIA
Universitat de Girona
ELISABET SERRAT
Universitat de Girona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BAILEY, N., MADDEN, C. & KRASHEN, S. (1974) «Is There a “Natural Sequence” Adult Second Language Learning?», *Language Learning* 24, pp. 235-243.
- BELTRÁN, J. & SAIZ, A. (2001) *Els xinesos a Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill/Alta Fulla.
- CORDER, S. P. (1967) «The Significance of Learners Errors», *IRAL*, 5, pp. 161-170.
- DULAY, H. C. & BURT, M. (1974) «Errors and Strategies in Child Second Language Acquisition», *TESOL Quarterly* 8, pp. 129-136.
- DIETRICH, R., KLEIN, W. & NOYAU, C. (1995) *The Acquisition of Temporality in a Second Language*, Nova York, Oxford University Press.
- FERNÁNDEZ, S. (1997) *Interlengua y análisis de errores en el aprendizaje del español como lengua extranjera*, Madrid, Edelsa.
- GASS, S. (1996) «Second Language Acquisition and Linguistic Theory: The Role of Language Transfer» dins RITCHIE, A. W. & BATHIA, T. eds., *Handbook of Second Language Acquisition*, Nova York, Academic Press, pp. 317-345.
- GIRIER, Ch. (1996) *Parlons Soninké*, París, L'Harmattan.
- GRIMES, B.F. & GRIMES, J. E. (eds.) (2000) *Ethnologue. Languages of the World*, Summer Institute of Linguistics, Dallas.
- LADO, R. (1957) *Linguistics across Cultures*, Ann Arbor, University of Michigan Press.

- LARSEN-FREEMAN, D. & LONG, M. (1991) *An Introduction to Second Language Acquisition Research*, Londres, Longman.
- LI, Ch.L. & THOMPSON, S.A. (1981) *Mandarin Chinese. A Functional Reference Grammar*, Berkeley, University of California Press.
- LYOVIN, A. V. (1997) *An Introduction to the Languages of the World*, Oxford, Oxford University Press.
- MACWHINNEY, B. (2000) *The Childes Project*, Hillsdale, NJ, Erlbaum.
- MARUNY, L. & MOLINA, M. (2001) «L'adquisició del català en alumnes d'origen marroquí a l'ensenyament obligatori», *Noves de Sociolingüística*, estiu 2001.
- PERDUE, C. (ed.) (1993) *Adult Language Acquisition: Crosslinguistic Perspectives*, Cambridge, Cambridge University Press (2 vol.).
- PÉREZ SALDANYA, M. (2002) «Les relacions temporals i aspectuals» dins SOLÀ, J. dir., *Gramàtica del català contemporani, III*, Barcelona, Empúries, pp. 2567-2662.
- RAMSEY, S.R. (1987) *The Languages of China*, Princeton, NJ, Princeton University Press.
- RITCHIE, A.W. & BHATIA, T. (eds.) (1996) *Handbook of Second Language Acquisition*, Nova York, Academic Press.
- ROJO, G. & VEIGA, A. (1999) «El tiempo verbal. Los tiempos simples» dins BOSQUE, I. i DEMONTE, V. eds., *Gramática descriptiva de la lengua española III*, Madrid, Espasa, pp. 2867-2934.
- PO-CHING, Y. & RIMMINGTON, D. (1997) *Chinese. An Essential Grammar*, Londres, Routledge.
- SERRAT, E. (1997) *El procés de gramaticalització en l'adquisició del llenguatge: la categoria formal de verb*, Tesi doctoral, Universitat de Girona.
- VALENTINI, A. (1992) *L'italiano dei cinesi*, Milà, Guerini.

TAULA APÈNDIX. USOS VERBALS ERRONIS (TEMPS / ASPECTE)

	Soninké	Àrab	Xinès	Totals
Fut=present		1	1	2
Fut=subjuntiu		1		1
Ger=imperfet	1			1
Ger=present	1	1		2
Ind=perfet	1		4	5
Ind=present		1		1
Inf=imperfet			1	1
Inf=present	1		1	2
Inf=subjuntiu			1	1
Ipf=infinitiu			1	1
Ipf=present	4	3		7
Par=indefinit			6	6
Par=infinitiu		1		1
Par=perfet			4	4
Per=futur		1		1
Per=imperfet			1	1
Pre=condicional			4	4
Pre=imperfet	1	2	6	9
Pre=indefinit			2	2
Pre=infinitiu	1		2	3
Pre=participi			1	1
Pre=perfet			2	2
Pre=subjuntiu		1	5	6
Sub=imperfet			2	2
Sub=present	1		1	2
Sub=condicional			1	1
Omissió auxiliar			2	2
Altres (ambigus)	2	8	10	20

La notació ha d'entendre's de la manera següent: pre=infinitiu indica que s'ha produït una forma de present en comptes de l'imperfet que hauria estat allò correcte en aquell context.